

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıda belirtilen sorularımın **Adalet Bakanı YILMAZ TUNÇ** tarafından Anayasanın 98. ve TBMM İçtüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri uyarınca yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim. **14.08.2023**

DİLAN KUNT AYAN

Şanlıurfa Vekili

Şanlıurfa ceza infaz kurumlarındaki hasta mahpusların sorunları, sıklıkla gündeme geldiği halde; etkili ve somut adımlar atılmadığı için artarak devam etmektedir. Kronik hale gelen sorunların başında ağır hasta mahpusların durumları ve cezaevlerinde süre gelen hak ihlalleri vardır. Bilindiği üzere, ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülerin sağlık hizmetlerine erişiminin sağlanması, devletin ve cezaevi idarelerinin sorumluluğundadır. Uluslararası sözleşmelerde ve ulusal mevzuatta düzenlenmiş mahpus haklarına rağmen; hayatlarını cezaevi koşullarında idame ettiremeyecek durumdaki ağır hasta, engelli ve yaşlı mahpuslar cezaevlerinde tutulmaya devam etmekte, hasta mahpusların hastane sevk ve tedavileri yapılmamakta, cezaevlerinde sağlık hizmetleri yetersiz kalmakta, sevkler ve tedavi sırasında işkence ve kötü muamele yasağı ihlal edilmekte ve hastalıklarının ilerlemesine neden olan uygulamalara devam edilmektedir.

Şanlıurfa Barosu Av. Kazım Ekinci İnsan Hakları Merkezi, Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Urfa Şubesi ve İnsan Hakları Derneği Urfa Şubesi tarafından farklı tarihlerde, farklı cezaevlerinde hak ihlallerine uğrayan hasta mahpusların vekilleri veya aileleri tarafından yapılan başvurulara istinaden Şanlıurfa 'da bulunan bazı cezaevlerine¹ ziyaretler yapılmış ve 29 mahpusla bizzat görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler neticesinde tespit edilen hususlar raporlaştırılmıştır.²

Yapılan görüşme ve ziyaretler sonucu raporda yer verilen önemli noktalardan bazıları şunlardır:

¹ Şanlıurfa 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Şanlıurfa 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Siverek 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

² <https://web2.e-baro.web.tr/uploads/63/Hasta%20Mahpuslar%20Cezaevi%20Raporu-%20%C4%B0HM-%C3%96HD-%C4%B0HD.pdf> (Erişim Tarihi: 14.08.2023)

- Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü, cezaevi kapasitesini 680 olarak düzenlemekte ve arttırılmış kapasiteyle 1000-1100 olduğu belirtilmektedir. Ancak Şanlıurfa'da bulunan ceza infaz kurumlarında yaklaşık 1400'er hükümlü ve tutuklu bulunarak kapasite fazlasıyla aşılmıştır. Pek çok mahpus yerlerde yatmakta; barınma, beslenme ve hijyen gibi temel ihtiyaçları karşılanamamaktadır.
- Urfa 2 nolu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda ağır ve kronik hasta sayısının 76 olduğu, Urfa 1 nolu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda ise ağır ve ileri derece hasta sayısının en az 3, kronik hastalığa sahip hasta sayısının 200'den fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu sayıların ortalama bir cezaevine göre oldukça fazla olduğu değerlendirilmiştir.
- Şanlıurfa Cezaevleri'nde engelli hükümlü ve tutuklular bulunmaktadır. Engelli hükümlü ve tutuklular, özel ihtiyaç sahibi oldukları halde bakım ve ihtiyaçları uzman sağlık personeli tarafından değil diğer işçi mahpuslarca karşılanmaktadır.
- İnfaz Yasası'nda, engelli hükümlüler için ayrı bir oda oluşturulması öngörülmektedir. Ancak bu odalara TMK kapsamında hükümlü olan mahpusların alınmayarak Anayasa 10. Madde'de düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiği anlaşılmıştır.
- Şanlıurfa 1 nolu ve 2 nolu T Tipi Ceza İnfaz Kurumları'nda tutulan ağır hasta ve 60 yaş üstü mahpusların İnfaz Kanunu 16. Madde kapsamında Ceza Tehiri taleplerinin neredeyse tamamı Savcılık ve Adli Tıp Kurumu kararlarıyla reddedilmektedir.
- Mahpusların % 92'si tedavilerinin rutine uygun ilerlemediğini ifade etmektedir. Hastane sevklerinin yapılmadığı veya geciktiği, düzenli doktor kontrolü yapılmadığı, hastalığa uygun tedavilerin uygulanmadığı, ilaç ve medikal gereçlere ulaşımında zorluk yaşandığı, cezaevindeki birincil basamak sağlık hizmetinin yetersiz kaldığı tespit edilmiştir.
- Yetersiz ve kalitesiz beslenmeye ve anti-hijyenik koşullara bağlı olarak pek çok mahpusun sindirim sistemi hastalıklarına sahip olduğu tespit edilmiştir.
- Hastaneye geliş- gidiş sırasında zorla ağız içi arama ve ayakkabı araması, sevklerde kelepçe çıkartılmaması ve kelepçeli tedaviye zorlanma, hastaneye götüren askerler tarafından hakaret ve kimi zaman darp şeklinde işkence ve kötü muameleye maruz kalma, hastanelerde keyfi ve uzun süreli bekletme uygulamaları belirtilmiştir.

Bu bağlamda;

1. Bakanlığın cezaevlerinde belirlenen kontenjanların çok üzerine çıkan kapasite aşımının nedenleri ve çözümlerine dair çalışması var mıdır?
2. Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı arasında 2009 yılında yapılan protokole göre, hükümlü ve tutukluların sağlık hakkına erişimi "sürekli" olması gerekirken,

cezaevlerinde her gün ve gece-gündüz hekim bulundurulması konusunda gerekli tedbirler neden alınmamıştır, bu sorunları aşmak için Sağlık Bakanlığı'yla ortak bir planlama yapılmakta mıdır?

3. Şanlıurfa'daki ceza infaz kurumlarında revir, hastane ve sağlık ekipmanları tam ve yeterli midir? Sağlık personellerinin sayısı ve yetkinliği, kapasiteyle uyumlu mudur? Hükümlü ve tutukluların temel ve acil sağlık ihtiyaçlarının dahi karşılanamadığı bilgisi doğru mudur?
4. Şanlıurfa'daki ceza infaz kurumlarında diş tedavisi yapmaya uygun klinik/revir bulunmakta mıdır? Diş hekimi ve yardımcı personel bulundurulmakta mıdır?
5. Şanlıurfa'daki ceza infaz kurumlarında tutulan hasta ve engelli mahpusların ilaç ve medikal ürünlere (korse, değnek vs.) ulaşımı tam ve zamanında sağlanmakta mıdır?
6. Ceza infaz kurumlarındaki hekim odası veya revirde kelepçeli muayene yapılmakta mıdır? Yapılmakta ise bu duruma neden olan kişi/ler hakkında herhangi bir soruşturma yürütülmüş veya yaptırım uygulanmış mıdır?
7. Şanlıurfa Cezaevlerinde aralarında ölümcül derecede olan ağır hastaların da olduğu hasta mahpusların sağlık durumlarının iyileştirilmesi ve tedaviye ulaşım haklarının kolaylaştırılmasıyla ilgili Bakanlık ve ilgili kurumların herhangi bir tedbir ve çözüm çalışması var mıdır? Aktarılan sorunların sebepleri ve sorumlularıyla ilgili denetleme, düzenleme ve soruşturma yürütülmüş müdür?
8. Tam teşekküllü devlet hastanesinden alınan raporlara rağmen ağır hasta ve 60 yaş üstündeki mahpusların ceza tehiri talepleri hakkında hangi sebeple sürekli red kararları verilmektedir? Bakanlık bu keyfi kararlarla ilgili bir denetleme ve değerlendirme yapmış mıdır? Ceza tehir talebi reddedilen kaç hasta mahpus vardır?
9. Ceza infaz kurumlarında yetersiz ve kalitesiz yemek sorunlarına dair Bakanlık tarafından hangi adımlar atılmıştır? Yapılan taleplere rağmen diyet yemek, şeker, çölyak ve hastalığa bağlı olarak hekim tarafından özel olarak belirtilmiş perhizlere uygun bir beslenme programı uygulanmamasının nedenleri nelerdir?
10. Şanlıurfa 2 Nolu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda engelli ve yaşamını tek başına idame ettiremeyecek derecede ağır hastalar için ayrı bir oda olduğu halde TMK kapsamında dosyası olanların bu odalara alınmadığı yönündeki tespitler doğru mudur? Anayasa 10. Md 'nin ihlali niteliğindeki bu tutum hakkında ilgili cezaevi idaresine karşı herhangi bir soruşturma veya yaptırım uygulanmış mıdır? Bakanlığın bu konuda cezaevlerine verdiği bir talimat bulunmakta mıdır?

11. Hastaneye sevk sırasında gidiş- gelişlerde hasta hükümlü ve tutuklulara, ceza infaz kurumu personeli tarafından uygulanan zorla ağız arama ve ayakkabı arama, hakaret, darp gibi işkence ve kötü muamelelerden sorumlu personel ve idareciler hakkında etkin soruşturma ve yaptırım uygulanmış mıdır? Bakanlığın cezaevleri sevkleri sırasında ağız içi arama ve ayakkabı arama yönünde idarelere verdiği herhangi bir talimat var mıdır? Var ise bu talimat neye dayanmaktadır?
12. Hastaneye sevk sırasında gidiş- gelişlerde hasta hükümlü ve tutuklulara, cezaevinde görevli askerler tarafından uygulanan işkence ve kötü muamelelerle ilgili olarak bağlı bulundukları mercii ve Bakanlıklara bildirimde bulunulmuş mudur?
13. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetim, Dış Koruma, Hükümlü ve Tutukluların Sevk Ve Nakilleri İle Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Protokol'ün "Hükümlü Ve Tutukluların Sevk Ve Nakilleri" başlıklı kısmında hasta olanların durumuyla ilgili ek madde çalışması yürütülmekte midir?
14. Uluslararası sözleşmeler ve standartlar uyarınca, hasta mahpusların sağlık hakkına erişimini kolaylaştırmak ve cezaevlerinde etkili sağlık hizmeti vermek amacıyla iyi uygulama örnekleri incelenerek yeniden planlama çalışmanız var mıdır?